

НАРОДНО СЪБРАНИЕ	
№. №	754 - 01 - 14
№. №	01 / 06 м. 7

ДО

Г-Н ДИМИТЪР ГЛАВЧЕВ

ПРЕДСЕДАТЕЛ

НА 44-ТО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

13
12

УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН ПРЕДСЕДАТЕЛ,

На основание чл. 87, ал. 1 от Конституцията на Република България и чл. 76, ал. 1 от Правилника за организацията и дейността на Народното събрание внасяме Законопроект за изменение и допълнение на Закона за предучилищното и училищното образование, съответно с мотиви и предварителна оценка на въздействието.

Молим, законопроектът да бъде представен за разглеждане и гласуване съгласно установения ред.

Вносител:

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
ЧЕТИРИДЕСЕТ И ЧЕТВЪРТО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

Проект!

ЗАКОН
ЗА ИЗМЕНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА ЗАКОНА ЗА ПРЕДУЧИЛИЩНОТО И
УЧИЛИЩНОТО ОБРАЗОВАНИЕ

(обн. ДВ. бр. 79 от 2015 г., изм. ДВ. бр. 98 и 105 от 2016 г.)

§ 1. В чл. 3 се правят следните изменения и допълнения:

1. Създава се нова ал. 1:

„(1) Образованието е обществено благо. Правото на образование е основно човешко право.“

2. Досегашната ал. 1 става ал. 2.

3. Досегашната ал. 2 става ал. 3, като в нея:

а) в т. 1 след думата „право“ се добавя „и задължението“.

б) създава се нова т. 6:

„т. 6. научна обосновааност, систематичност и вътрешно-предметни връзки на учебното съдържание;“.

в) досегашните т. 6 – 11 стават съответно т. 7 – 12.

§ 2. Създава се чл. 3а:

„Чл. 3а. Държавата провежда политики за осъществяване на пълен обхват на децата и учениците в системата на предучилищното и училищното образование.“

§ 3. В чл. 5, ал. 2 след думите „политики за“ се добавя „гарантиране и обезпечаване на равен достъп на всяко дете и ученик до образование.“.

§ 4. Чл. 10 се отменя.

§ 5. В чл. 22 се правят следните изменения и допълнения:

1. Ал. 3 се изменя така:

„(3) Държавните образователни стандарти се определят, както следва:

а) стандартите по ал. 2, т. 2, 3, 4, 6, 12, 14 и 17 – от Народното събрание, по предложение на министъра на образованието и науката;

б) стандартът по ал. 2, т. 7 – с наредба на Министерски съвет;

в) стандартите по ал. 2, т. 1, 5, 9, 10, 11, 13, 15 и 16 – с наредби на министъра на образованието и науката;

г) стандартите по ал. 2, т. 8 – с наредби на министъра на образованието и науката, съгласувано със съответните министри и ръководители на ведомства;

д) стандартът по ал. 2, т. 18 – с наредба на министъра на образованието и науката, съгласувано с министъра на труда и социалната политика и с министъра на финансите;

е) стандартът по ал. 2, т. 19 – с наредба на министъра на образованието и науката, съгласувано с министъра на младежта и спорта и с министъра на културата.“

2. Ал. 4 – 10 се отменят.

§ 6. В чл. 39 се правят следните изменения и допълнения:

1. В ал. 1 след думите „областта на“ се добавя „природните и математическите науки, хуманитарните и обществените науки, технологиите, сигурността“ и се поставя запетая.

2. В ал. 2 се правят следните изменения и допълнения:

а) уводното изречение се изменя така: „Според областта на подготовка, етапа или стелента на образование специализираните училища са:“.

б) в т.2:

- след предлога „по“ се добавя „изкуствата и“.

- в текста в скобите съюзът „или“ се заменя със запетая, а след думите „VIII – XII“ се добавя „или IX – XII“.

в) т. 3 се изменя така:

„т. 3. училища по математика и природни науки, хуманитарни и обществени науки, технологии и национална сигурност (V – XII или VIII – XII клас включително);“.

г) създава се нова т. 4:

„т. 4. техникуми (VIII – XII, X – XI клас и/или след завършен XII клас).

д) досегашната т. 4 става т. 5.

3. Ал. 4 се изменя така:

„(4) Училищата по изкуствата и училищата по културата са държавни.“

4. Създава се нова ал. 5:

„(5) Училищата по ал. 2, т. 3 и 4 са държавни или общински.“

5. Досегашната ал. 5 става ал. 6, като в нея думите „т. 1, 2 и 3“ се заменят с „т. 1 – 4“.

§ 7. В чл. 44 се правят следните изменения и допълнения:

1. в ал. 1, т. 1, в края на изречението, след думата „зрение“ се поставя запетая и се добавя „или със специални образователни потребности, които не им позволяват интеграция в общообразователното училище“.

2. в ал. 5 след думата „зрение“ се поставя нова запетая и се добавя „или със специални образователни потребности“.

3. ал. 9 се изменя така:

„(9) Социално-педагогическите интернати са за обучение на ученици, които нямат подходящи условия за живот в семейството или са лишени от родителски грижи и надзор.“

§ 8. В чл. 48 се правят следните изменения и допълнения:

1. Създават се нова ал. 4 и ал. 5:

„(4) Училищата по чл. 39, ал. 2, т. 3 осъществяват общообразователна подготовка, специализирана и професионална подготовка в съответното професионално направление чрез обучение по учебни програми, изготвени в сътрудничество с висшите училища и/или научните организации.“

„(5) Училищата по чл. 39, ал. 2, т. 4 осъществяват общообразователна подготовка, специализирана и професионална подготовка в съответното професионално направление чрез обучение по учебни програми, изготвени в сътрудничество с националните работодателски организации, с работодателите и с ресорните министерство, а при нужда и с висшите технически училища.“

2. досегашната ал. 4 става ал. 6.

§ 9. В чл. 83, ал. 3 се правят следните изменения и допълнения:

1. създава се нова т. 10:

„т. 10. хореография“.

2. досегашните т. 10 и 11 стават съответно т. 11 и 12.

§ 10. В чл. 120 ал. 6 думите „до III клас включително“ отпадат.

§ 11. В чл. 122 ал. 3 се отменя.

§ 12. В чл. 124, ал. 1 отрицателната частица „не“ пред думата „полагат“ и пред думата „повтарят“ – отпада, а текстът след запетаята след думата „класа“, до края на изречението, се заменя с „ако не покажат усвояване на компетентностите.“.

§ 13. В чл. 144, ал. 1, т. 3 се отменя.

§ 14. В чл. 146, ал. 1 след думата „изкуство“ се поставя нова запетая и се добавя „Хореография“.

§ 15. В чл. 160 се правят следните изменения и допълнения:

1. ал. 2 се изменя така:

„(2) За всеки учебен предмет, за всеки отделен клас министърът на образованието и науката със заповед одобрява един проект на учебник или учебен комплект, за който въз основа на оценяването е установено, че в най-висока степен отговаря на държавния образователен стандарт за познавателните книжки, учебниците и учебните помагала, разработен е въз основа на утвърдените програми по чл. 76, ал. 7, чл. 78, ал. 1 и чл. 83, ал. 7 и е с най-висока оценка за приложимост в практиката.“

2. създава се нова ал. 3:

„(3) Министърът на образованието и науката със заповед одобрява всички проекти на учебни помагала, за които въз основа на оценяването е установено, че отговарят на държавния образователен стандарт за

познавателните книжки, учебниците и учебните помагала, разработени са въз основа на утвърдените програми по чл. 76, ал. 7, чл. 78, ал. 1 и чл. 83, ал. 7 и са приложими в практиката."

3. досегашните ал. 3 и 4 стават съответно ал. 4 и 5, като в думите „ал. 1 и 2“ се в досегашната ал. 3 се заменят с „ал. 1, 2 и 3“.

§ 16. Създава се чл. 160а:

„Чл. 160а. (1) В одобрените учебници и учебни помагала на подходящо място се посочва заповедта на министъра на образованието и науката за одобряването им, както и заповедите за одобряване на промени.

(2) В одобрените учебници и учебни помагала на подходящо място се посочват и лицата извършили оценяването на проекта.

(3) Взаимоотношенията между министъра на образованието и науката и автора/съавторите на одобрените познавателни книжки, учебници, учебни комплекти и учебни помагала се уреждат с писмен договор, с който авторът/съавторите отстъпва/ват изключителното право на ползване.“

§ 17. Създава се чл. 163а:

„Чл. 163а. Одобрените познавателни книжки, учебници, учебни комплекти и учебни помагала се издават и разпространяват от министъра на образованието и науката по реда на Закона за обществените поръчки.“

§ 18. В чл. 164 се правят следните изменения:

1. ал. 2 се отменя.

2. в ал. 3 думите „Учебниците и учебните комплекти извън ал. 1, както и“ – отпадат, а думата „учебните“ се изписва с главна буква.

§ 19. В чл. 171, ал. 1, т. 1 след думите „възпитавани в“ се добавя „достъпна“.

§ 20. В Чл. 172, ал.1 се правят следните изменения:

1. т.1 се изменя така:

„т.1. да учат и овладяват знания и умения, да присъстват и да участват в учебните часове и занимания;“.

2. в т.2 след думата „училището“ се добавя думата „учителя“.

§ 21. В чл. 187, ал. 1 се създава т. 6:

„т. 6. отпускане на целеви стипендии.“

§ 22. В чл. 188 се правят следните изменения и допълнения:

1. създава се нова ал. 5:

„(5) Когато заповедта по ал. 3 предвижда в състава на екипа за подкрепа за личностно развитие да участва представител на органите за закрила на детето и/или на органите за борба с противообществените прояви на малолетните и непълнолетните, това участие не може да бъде отказано и съответният орган е длъжен в 7 дневен срок от получаване на заповедта писмено да уведоми директора на училището за своя представител.“

2. досегашната ал. 5 става ал. 6.

3. създава се ал. 7:

„(7) При отказ или препятстване от страна на родителите на работата на екипа за подкрепа за личностно развитие, и когато това се налага от конкретния случай, директорът уведомява органите по закрила на детето и/или органите за борба с противообществените прояви на малолетните и непълнолетните, които от своя страна в 15 дневен срок го информират писмено за предприетите мерки.“

§ 23. В чл. 219 се правят следните изменения и допълнения:

1. в ал. 1:

а) т. 1 се отменя.

б) в т. 5; в края на изречението, след местоимението „си“ се добавя „съгласно индивидуален план за професионално развитие“.

2. в ал. 3 съюзът „и“ след думата „почит“ се заменя със запетая, а след думата „уважение“ се добавя „и зачитане на собственото им достойнство“.

§ 24. В чл. 222 се правят следните изменения и допълнения:

1. в ал. 3 числото „48“ се заменя със „100“.

2. в ал. 4 в края на изречението се поставя запетая и се добавя „включително и чрез гарантиране - на ниво колективно трудово договаряне, на

най-малко 30 работни дни, за един атестационен период, платен отпуск по чл. 161 от Кодекса на труда за повишаване на квалификацията."

§ 25. В чл. 281 след думата „размер“ се добавя „най-малко на 4 на сто от brutния вътрешен продукт, но“.

§ 26. В Преходни и Заключителни разпоредби се правят следните изменения:

1. § 10 се отменя.
2. § 17 се отменя.

Преходни и Заключителни разпоредби

§ 27. Професионалните гимназии по отменения § 10 от Преходните и заключителни разпоредби на закона продължават дейността си като професионални гимназии по чл. 38, ал. 4.

§ 28. В Закона за професионалното образование и обучение (обн. ДВ. бр. 68 от 1999 г., изм. ДВ. бр. 1 и 108 от 2000 г., изм. ДВ. бр. 111 от 2001 г., изм. ДВ. бр. 103 и 120 от 2002 г., ... изм. ДВ. бр. 59 от 2016 г.) се правят следните изменения и допълнения:

1. В чл. 18 се създава т. 8:

„т. 8. техникуми.“

2. В чл. 19 се правят следните изменения и допълнения:

а) в заглавието съюзът „и“ пред думата „специални“ се заменя със запетая, а в края на текста, след думата „интернати“, в нейната втора употреба, се добавя „и техникуми“:

- б) създава се ал. 8:

„(8) Техникумите осъществяват професионално образование и обучение с придобиване на първа, втора и трета степен на професионална квалификация, с продължителност определена в рамковите програми по чл. 11. В тях се приемат ученици със завършено основно образование или с успешно завършен първи гимназиален етап, а за ученици със специално образователни

потребности – със завършен VII клас. Техникумите могат да осъществяват и професионално обучение с придобиване на четвърта степен на професионална квалификация, въз основа на заповед на министъра на образованието и науката, ако отговарят на условията, определени с държавните образователни стандарти за придобиване на квалификация по съответните професии.”

§ 29. Параграф 6 влиза в сила от 01.01.2018 г., и се прилага за учебната 2019 – 2020 г. Параграфи 15 – 18, 24 и 25 влизат в сила от 01.01.2018 г.

Вносител:

МОТИВИ

към Законопроекта за изменение и допълнение на Закона за предучилищното и училищното образование

През 2016 г. стартираха образователните реформи, определени от новия Закон за предучилищно и училищно образование. За съжаление, обществената оценка за тях далеч не е позитивна. Причините се коренят както в самия закон, така и в принципно грешния като подход опит за стартиране на широки и дълбоки обществени промени без необходимата за това подготовка. Без предварителна оценка на въздействието, без подготвени държавни образователни стандарти, без подготовка и мотивиране на учителите, без подготовка на материалната база.

Законът влезе в сила на 1 август 2016 г., без да са налични основните стандарти, чрез които е предвидено той да действа. Към влизането в сила на Закона бяха утвърдени само 4 от необходимите 19 стандарта. Не бяха готови наредбите за финансирането, за статута и професионалното развитие на учителите, директорите и другите педагогически специалисти, за нормирането и заплащането на труда, за физическата среда и информационното и библиотечно осигуряване, за профилираната подготовка, за придобиването на професионална квалификация, за инспектирането, за управлението на качеството в институциите, за гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование. Късното приемане на стандартите, и то не на всичките, предвидени в Закона, доведе до тяхното въвеждане „в движение“ и до изявление на министъра на образованието, че няма да се извършват проверки в училищата по прилагането на Закона.

Към настоящия момент все още има ключови стандарти, които не са готови. От друга страна част от приетите стандарти се преценяват от специализираните среди като неприложими (напр., стандарта за приобщаващо образование). Всичко това предизвика тежки проблеми и последствия. Тези проблеми започвана още с влизането в сила на Закона: учениците от първи

клас започнаха училище без нови буквари, учениците от шести и седми клас учиха по несъобразени с досегашното им обучение програми, като целият учебен материал, предвиден досега за изучаване в осми клас, беше липсващ в новите учебни програми, наложи се ученици да изучават задължителен учебен материал в часове за избираема подготовка и „по свитъци“. Това е изключително тежък компромис с качеството на обучение. Учителите са затрупани от информация и административна бумажина, от неизпълними претенции. Същевременно, броят на преждевременно отпадащите от училище деца и ученици расте, като засяга цели социални групи. През 2015 г. те са 29 578, а през 2016г. – 37 459. Расте и броят на завършилите ученици, които нямат квалификация и знания за пълноценно участие на пазара на труда и в обществения живот. Функционалната грамотност остава на критични равнища за огромна част от учениците.

Практиката показва, че образованието на деца и ученици е подложено на риск чрез експерименти с неизяснени последици.

На фона на дълбоките неравенства в обществото - материални, социални и регионални, се засилват и разделенията между училищата. Абсолютизирането на принципа „парите следват ученика“ води до маргинализиране на училища и до по-нататъшно закриване на училища. Закриването на училища, от своя страна води до ръст на преждевременно отпадащите от образованието деца и до ново и все по-остро обезлюдяване на населени места. Нарушава се основен конституционен принцип – този, за социалния характер на българската държава, според който образованието е основно обществено благо.

Считаме, че са необходими съществени промени в държавните политики за училищното образование. Едновременно с това отчитаме, че в продължение на години образователната система е в постоянни промени и стрес. За да спестим на училищата, на учителите, на учениците и на техните родители нови напрежения и за да не се допусне пореден хаос, предлагаме само неотложни изменения и допълнения към Закона. Те произтичат от продължаващата

обществена дискусия и са провокирани от мнението и нуждите на хората, които пряко изпълняват Закона.

Промените, които предлагаме, реализират ангажимента на държавата да защитава висшия интерес на децата като интерес от първостепенно значение.

Със законопроекта предлагаме:

1. Основните държавни образователни стандарти да се приемат от Народното събрание.

2. Отпадане на държавно финансиране за частните училища, което създава допълнителни условия за растящи неравенства във и чрез образованието - по пътя на достъпа, на материалната база, на заплащането на преподавателската работа, по признака на местоживееенето и на регионалните особености. Да се финансират публично частни училища и търговски дружества при сегашното недофинансиране на държавните и общински образователни институции, означава отнемане на възможности от общинските и държавни училища в полза на частни нужди и на търговски печалби. Изборът на родителите за обучение в частно училище или частна детска градина е извън осигурените равни условия; той е стремеж към по-благоприятни условия, които са платени. В тази връзка правата на частната форма на собственост няма как да породят задължения за другата форма на собственост, държавната. С това са свързани и традициите в българското образование, което винаги – от своето възникване, е било обществено и солидарно дело, специално подкрепяно и от богатите българи. Това не оспорва ролята на частните детски градини и на частните училища - те са необходими и ние подкрепяме тяхното развитие; подкрепяме формите на държавна подкрепа за тях и за учещите в тях деца, които няма да бъдат за сметка на мрежата от държавни и общински институции. Такива форми са осигуряването на безплатни учебници и учебни помагала, на стипендии за учениците, на учебно – методическа подкрепа за учениците и за учителите, достъп до национални и европейски програми.

3. По-гъвкава образователна структура, създаваща условия за по-високи образователни резултати и учебни програми с интегрирано съдържание, за

гарантиране на мобилност на образователния продукт, надграждане с все по-динамично съдържание в най-важните предметни области. Принциплът на запазване на правата на детето и отговорността да му бъдат създадени условия за осъзнат избор е в основата на предложената промяна в образователната структура: да се осигурят условия и перспективи на талантливите ученици, като се развият специализирани държавни училища за подготовка на специалисти със средно образование не само в областите на изкуствата, културата и спорта, но и в областите на математиката, природните науки, технологиите, хуманитаристиката и националната сигурност и от друга страна – да се запазят и развият условията за децата със специални образователни потребности.

Предлагаме възстановяване на техникумите, като специализирани училища, свързани с професионалната подготовка, работещи в тясно сътрудничество с бизнеса, с националните работодателски организации, с ресорните министерства, с висшите училища.

Към специалните училища за обучение на деца със сензорни увреждания да се добави и възможността за училища, които обучават деца със специални образователни потребности, които не могат да се интегрират в общообразователното училище. Те следва да разширят необходимата подкрепа, като се осигури комплексно обслужване на ученици от предучилищна група, от 1 до 12 клас, с осигуряване на висок финансов стандарт и ефективни механизми за интеграцията и житейската им подготовка, чрез придобиване на специфични знания, умения, компетентности и професии.

4. Въвеждането на правилото един учебник по предмет за всеки клас. Това правило е необходимо условие за ефективно реализиране на националните образователни програми. Утвърждаването на един учебник е без алтернатива от гледна точка на ефективността на системата. Това е безусловен начин да се избегнат корупционни практики за сметка на качеството на обучението, както и, независимо от това къде е учило детето, то да има равен достъп до образование и възможност за личностно развитие. Един учебник за учениците, с учебно съдържание, осигуряващо по-голяма практическа приложимост на обучението и ориентирането му към конкретни резултати. Подобен подход би довел до значимо намаляване на цената на

учебника и на разходите на държавата. Най-съществен аргумент е определянето на отговорността за качеството на учебника. Спецификата на обучаемите и разнообразието на потребностите се осигуряват чрез учебните помагала, които избира преподаващия учител.

5. Проектът предвижда в началната степен на образование учениците да се учат да учат, да се учат на труд и дисциплина, да получат нагласата, че напредъкът изисква постигане на определени критерии и че през целия си живот ще бъдат оценявани. За да се намали рискът от отпадане от образованието в пети клас, предлагаме ученикът да повтаря II, III и IV клас, ако не е показал необходимите знания и умения. Опитът показва, че изискването да не се повтаря клас, води до отчитане на добри резултати за броя на отпадналите от образователната ни система в начален етап, но не води до качество. Учениците, които преминават в пети клас със слаба оценка, не са подготвени за по-сложните условия и заради неовладени знания и умения отпадат от системата в последствие.

6. По-ефективна система за квалификация и кариерно развитие на педагогическите кадри, обвързана с конкретните резултати от работата им и със заплащането на труда им. Предлагаме по висок минимален задължителен норматив за повишаване на квалификацията, както и едномесечен платен отпуск за повишаване на квалификацията на учителя във висше училище или в научна организация.

7. Минимален праг от 4 % от БВП за финансиране на образованието. Целите на образованието няма да бъдат постигнати без достатъчно финансово осигуряване. В голяма част от българските училища, именно поради липса на средства, няма условия за качествено образование. Напр., над 4/5 от българските училища нямат достъпна архитектурна среда, а по закон всички деца със специални образователни потребности трябва да се обучават там; от 2700 училища 300 нямат въобще зали за спорт, а други 400 използват пригодени за целта помещения; през 2016 г. бяха осигурени от МОН около 100 училищни автобуса, при заявени потребности от 600; само 600 са училищните психолози; над 1/3 от училищата са единствени за населено място, което

означава, че изборът на децата и на техните родители е ограничен преди всичко до възможностите на това единствено училище.

Именно за поетапното решаване на проблемите и за гарантирането на растеж на образованието е предложението за минимален праг от 4 % от БВП на средствата за образование.

8. Въвеждане на норми, насочени към дисциплиниране на учениците, и на норми, определящи задължение за държавните органи, които са извън образователната система, да участват в дейностите за приобщаващо образование и за борба с агресията.

Целта на промените, които предлагаме, е държавата да гарантира по-високо ниво на масово образование, да гарантира достъп до образование за всички деца, условия за качествено образование във всички училища, ниво на грамотност на завършващите всеки етап на образование, функционална грамотност, необходима за бъдещото успешно развитие на завършващите училище, начална професионална подготовка за всеки млад човек.

Очаквани резултати са:

Разширяване на достъпа до качествено образование.

Увеличаване на обхвата на децата в училище и намаляване на броя на учениците, които не завършват средно образование - необразованите хора не могат да бъдат полезни нито за себе си, нито за обществото.

Свеждане до минимум броя на преждевременно отпадащите от образователната система.

Засилване на подготовката на учениците по отношение на придобиване на функционална грамотност.

Засилване на ролята на професионалното ориентиране и обучение, с цел системата да спре да произвежда „безработни“, а кадри нужни на пазара на труда, можещи и знаещи как да реагират в определени ситуации.

Повишаване квалификацията и мотивацията на учителите и създаване на благоприятни условия за привличане на млади учители. Оптимизация на заплащането на учителите, в зависимост от условията, при които те работят, от качеството на техния труд и от постигнатите резултати. Преодоляване на неравномерното заплащане на учители от различни региони на страната.

Законопроектът няма отношение към правото на Европейския съюз, поради което не е необходимо да се изготвя справка за съответствие с правото на ЕС.

Вносител:

Предварителна оценка на въздействието
на Законопроекта за изменение и допълнение на
Закона за предучилищното и училищното образование

I. Основания за законодателната инициатива

Проектозаконът за изменение и допълнение на Закона за предучилищно и училищно образование (Закона) предлага по-добра за обществото регулация на отношенията в системата на предучилищно и училищно образование.

Проблеми, които налагат и доказват необходимост от изменения и допълнения на Закона, проявили се като лоши практики, при това във вреда както на гражданите, така и на образователната система, през първата година от неговото действие:

1. Съгласно чл. 22, ЗПУО действа чрез/през 19 държавни образователни стандарта, по определение „задължителни изисквания за резултатите в системата на предучилищно и училищно образование, както и за условията и процесите на тяхното постигане“. Тяхното изработване и утвърждаване е възложено на изпълнителната власт, в лицето на Министерския съвет, министъра на образованието и науката и други министри. По своето съдържание стандартите определят съществени и трайни обществени отношения в системата на образованието и в обществото и според Конституцията би трябвало да се определят в закона. Прехвърлянето на тези права и задължения от законодателната върху изпълнителната власт доведе до съществени проблеми в обществото и в образователната система.

На 01.08.2016 г., когато ЗПУО влезе в сила. (един месец преди началото на новата учебна 2016/2017 г.), бяха обнародвани само 4 от предвидените в закона 19 стандарта: стандартът за предучилищно образование, стандартът за учебния план, стандартът за общообразователната подготовка и стандартът за познавателните книжки, учебниците и учебните помагала.

Не бяха изготвени, утвърдени и обнародвани другите 15 от предвидените за регулация на образователната система 19 стандарта.

И към настоящия момент не са готови държавните образователни стандарти по чл. 22, ал. 2, т.6, 12 и 17, които са едни от ключовите за системата стандарти.

Липсата на предвидените стандарти постави образователните институции и органите на местната власт - изпълнители на Закона, в условия да носят отговорност за изпълнение на законовите норми, но да нямат определеност на своите задължения и права, да нямат ясни условия за упражняване на своите отговорности, да нямат предвидимост за развитието на процесите и на институциите. Ключовите институции, осъществяващи на практика обучението, възпитанието и социализацията на хиляди деца и ученици, подготвиха и стартираха учебната година при неясни нормативни условия. Това създаде хаос, изразен в: сбъркани и оспорвани от обществото учебни програми; в начало на нова учебна година по нови учебни програми, но без нови учебници по нея, в т.ч. на нови буквари; без актуалната финансова и организационна рамка, изисквана от закона. Всички ученици от 6 и 7 клас, започнали обучение по едни програми, но задължени от новия закон да завършат основното си образование с година по-рано и по новите учебни програми, бяха поставени в условия да пропуснат учебен материал за цяла учебна година.

Влизането в сила на новия ЗПУО беше реализирано като негативен пример за лошо управление и порочна практика. Беше компрометирана образователната реформа, бяха демотивирани всички участници в образователния процес. Практиката показва, че е порочно и със значими последствия прехвърлянето върху изпълнителната власт на права и отговорности, които по конституция са на законодателя. Всичко това доказва необходимостта от промяна на чл. 22 от Закона. Промяната, която предлагаме, решава проблема по същество: държавните образователни стандарти по чл. 22, ал 2, т. 2, 3, 4, 6, 12, 14 и 17 да се приемат от Народното събрание. С това се гарантира ясна регулация и устойчивост на отношенията в образователната система, ясни отговорности по нейното функциониране, спазване на Конституцията на Република България.

2. Чл. 10 от Закона предвижда държавно финансиране на частните образователни институции при определени условия. С това се нарушава принципът „публичните средства - за публични дейности“. Потребителите на обществените образователни услуги в общинските и в държавните училища, които са 99 % от потребителите на предучилищно и училищно образование, са

видимо ощетени от тази норма. За сметка на недофинансираните публични институции, изпълняващи обществена мисия и идеални цели, заплашени от закриване с риск за достъпа да образование, според закона се финансират частни търговски дружества и частни институции, които имат за цел печалба. С това частните образователни институции и гражданите, които ги ползват, са поставени в условия на необосновано преимущество, за сметка на всички останали граждани- данъкоплатци, които съставляват 99 % от потребителите.

С предлаганите промени се избягва тази неравнопоставеност, като същевременно се запазва подкрепа за учениците и родителите, избрали частна образователна институция, чрез право на безплатни учебници, на стипендии, на участие в програми и проекти за образование.

3. Правните норми в гл. седма на „Познавателни книжки, учебници и учебни помагала“ регулират подготовката, отпечатването и издаването на учебници, като не ограничават броя на учебниците за клас и по предмет. Многото и различни учебници възпрепятстват проходимостта на системата и поставят в неравнопоставеност учениците, които се ползват от правото си на мобилност. В условията на растяща по икономически причини мобилност на гражданите, налага се учениците, преместили се в ново училище, да учат по учебник, различен от учебника, по който са учили в предишно училище, което е за сметка на качеството на тяхната подготовка и затруднява адаптацията им към новата учебна среда. Съществен проблем остава качеството на учебниците, поради това, че МОН не носи пълна отговорност за него. В условията на остра икономическа конкуренция между издателите на учебници за налагане на своя продукт, изборът на различни учебници се оказва възможност и за корупция, което предизвиква остро недоволство на обществеността и на гражданите.

За решаване на тези проблеми се предлагат промени в чл. 160 и чл. 164, с които се въвежда един учебник по предмет за клас. С това се улесняват учителите и учениците, определя се цялостна отговорност на МОН за качеството на учебника, намалява се значително корупционния риск, създават се условия за значимо намаляване на цената на учебниците.

4. Нормите в глава 11 на ЗПУО регулират процесите на подготовка, квалификация и развитие на учителите. В условията на значими обществени и образователни промени, на растяща динамика и на постоянно усложняване на задачите, които трябва да решават учителите, предвидените норми не осигуряват ефективно процеса. Предвиденият в чл.222, ал.3 минимален задължителен норматив за квалификация на учителите и възпитателите от 48 часа за 4 години (средно 12 часа на година) е крайно недостатъчен. Неэффективен е и механизма за стимулиране на задълбочена и качествена педагогическа подготовка и преподавателска подготовка.

С предлаганите промени в чл. 219 (1) т. 1 и т.5 и чл.222, (2) и (4) се създават по-добри условия за повишаване на квалификацията на учителите и за повишаване на качеството на образование, като се увеличават часовете за задължителна квалификация от 48 на 100, предвижда се платен отпуск за повишаване на квалификацията на учителя и възпитателя, разширяват се възможностите за професионално и кариерно израстване на учителите, независимо от тяхната подготовка.

5. Чл. 5 на ЗПУО акцентира върху целите на образователния процес да развива учениците като знаещи, критично мислещи и креативни личности, както и върху социализиращото и приобщаващо образование. Тези цели не биха могли да се реализират без норми, подкрепящи училищната дисциплина и учебния труд, без последователно усвояване на компетентности от страна на учениците във всеки етап на училищното образование. Потребността от норми, свързани с възпитателните функции на образованието и с баланса между права и задължения на учениците, се засилва от зачестили прояви на агресия в училище, от изискванията на пазара на труда, от обществената необходимост от по-висока култура на гражданите. Училището трябва да научи младите граждани да спазват правила, да преодоляват трудности, да бъдат оценявани, без това да носи за тях стрес и демотивиране. Когато учениците в началния курс нямат тези навици, което се определя от чл.122 и чл.124 на ЗПУО, в пети клас, в скокообразно усложнени условия, те се оказват неподготвени и голяма част от тях са заплашени от преждевременно отпадане.

За решаване на тези проблеми предлагаме изменения и допълнения на законовите норми по чл. 122 (3) и чл.124 (1), така че още в началния

образователен етап да се формират основите на тези умения, както и нагласите за отговорност за образователния процес и за образователните резултати и на учениците, и на родителите. За целта се предвижда оценяване на учениците в началния курс, повтаряне на клас при неовладени компетентности, допълнения към задълженията на учениците и родителите.

6. С промяната в чл. 39, в отговор на растящите изисквания на пазара на труда и като продължаване на най-добрите български образователни традиции, предлагаме модернизирана институцията на техникумите, както и специализирани училища за подготовка на кадри със средно образование в повече области, освен спорта и изкуствата, като училища за общообразователна и професионална подготовка, функциониращи в реално партньорство с бизнеса, с работодателите, с висши училища и ресорни министерства. С това се отговаря на стремежа към по-високо качество на средната професионална подготовка, като за целта се осигурява пряка ангажираност на потребителите на кадри, стимулирана от държавата.

7. Тежък проблем е големият брой на необхванатите в образованието деца и ученици и растящият дял на деца и ученици, преждевременно отпадащи от образованието. Това изисква нов поглед към нормите в закона, имащи отношение по този проблем. Предлага се към принципите в системата на предучилищно и училищно образование, определени в чл.3 на ЗПУО, да се добави принцип, произтичащ от Конституцията на Република България и определящ образованието като обществено благо, като право, но и като задължение на гражданите, гарантирано от държавата.

Промените, които предлагаме въвеждат ангажимент на държавата, на общините и на образователната система за политики, които реализират образованието като обществено благо и за политики, които изискват отговорност от гражданите за реализиране на техните задължения, свързани с обучението, възпитанието и социализацията на децата и учениците.

8. Чл.3, ал. 2 от Закона определя образованието като държавен приоритет, а чл. 281 регламентира задължение на държавата по отношение на финансирането на приоритетния сектор. Приетата норма не гарантира

развитие на системата и изпълнение на европейските цели за развитие. Допълнението към нормата на чл.281, което се предлага, я конкретизира и я прави по-действена, съответстваща на чл.3.

Предложенията по чл. 44, чл. 83, чл.144, чл. 146, чл. 171, чл. 172, чл. 187, са в отговор на конкретни потребности, проявили се в практиката през времето на действие на ЗПУО.

II. Заинтересовани страни

Приемането на проекта за изменения и допълнения на ЗПУО ще окаже позитивно въздействие върху много широк кръг заинтересовани страни - физически и юридически лица:

- 224,4 хил. деца в детските градини и техните родители, 605,7 хил. ученици и техните родители, 3,2 хил. деца и ученици със специални образователни потребности, които ще получат по-качествено образование и необходими житейски умения.

- 90 667 души учители и друг педагогически персонал и 42 753 души непедagogически персонал в образователните институции, които ще работят в по-добра образователна среда, в условия на предвидимост и на по-добро финансиране и ще имат по добри условия за професионално и кариерно развитие.

- Институциите в системата на предучилищното и училищното образование, между които 1894 детски градини, 2051 неспециализирани училища и 61 специални училища ще имат по-добри условия за работа и за развитие;

- Бизнесът, в резултат на промените, ще има по-компетентни и по-дисциплинирани работници и служители.

- Държавните органи: Министерството на образованието и науката, Министерство на културата, Министерство на младежта и спорта, Министерство на труда и социалната политика, другите министерства и държавните агенции, имащи отношение към образованието, както и органите на местна власт, ще работят в условия на достатъчна определеност и устойчивост.

От предлаганата норма за един учебник по предмет за клас, в известна степен негативно засегнати ще бъдат издателите на учебници, но това е мотивирано от обществената полза. Издателите ще могат да компенсират ползите си чрез издаване на качествени учебни помагала.

От разпоредбите за отпадане на чл.10 ще бъдат засегнати частните образователни институции, но финансовата подкрепа, която те и учещите се в тях получават чрез достъпа си до програми и проекти е по-значима от субсидия според броя на децата и учениците.

III. Анализ на разходи и ползи

Предлаганите промени ще бъдат от полза за децата и учениците, за обществото, за държавата, за образователните институции, изяснени в основанията за законодателната инициатива.

Приемането на разпоредбите по чл. 3, 5, 22, 38, 39, 44, 48, 83, 124, 171, 172, 187, 219 и 222 и 282 няма да доведат до увеличаване на бюджетни разходи.

Приемането на предлаганата разпоредба по чл. 222.ал.(4) ще доведе до допълнителни разходи по бюджетите на образователните институции с около 22,5 млн.лв. за следващата бюджетна година.

Приемането на разпоредбата за отмяна на чл. 10 от ЗПУО ще намали бюджетните разходи с около 200 млн. лв., без да оцети частните образователни институции.

Приемането на разпоредбите по чл. 160 и 164 ще доведе до съществено намаляване на бюджетните разходи при по-добро качество, което не може да бъде пресметнато като сума на този етап.

Приемането на разпоредбата по чл. 281 за увеличаване на общите разходи за образование до достигане на не-по малко от 4% от БВП за

следващата бюджетна година е в съгласие със стратегическите цели за развитие на образованието в България и в ЕС, но също така - и с приоритетите на новоизбраното правителство.

Ползите от приемането на ЗИД на ЗПУО са несъизмеримо по-високи от очакваните допълнителни разходи. На първо място разпоредбите на закона ще гарантират конституционните права на гражданите за равен достъп до качествено образование. Ще се осигурят необходимите предпоставки за устойчивост на образователната система и за предвидимост на нейното развитие, както и за осигуряване на необходимата динамика в развитието на образователните институции.

Всички предлагани промени са от полза за децата и за учениците, за обществото като цяло, за държавата, за образователните институции, за бизнеса.

Приемането на предлаганите изменения и допълнения ще издигне доверието към законодателното тяло и ще създаде условия за съвременно развитие на образованието.

IV. Административна тежест и структурни промени

С приемането на измененията и допълненията на ЗПУО няма да настъпят обстоятелства, които да налагат промени в структурата и щата на държавната администрация или обособяването на нови административни звена. Няма да се повиши административната тежест за физическите и за юридическите лица. Не се създават нови регулаторни режими, но се създават условия за облекчаване на съществуващите, както и условия, необходимите регулаторни режими да бъдат по-устойчиви и по-ефективни. Не се предвижда създаване на нови регистри. Не се предвиждат нови такси.

V. Въздействие върху нормативната уредба

Със законопроекта не се въвеждат разпоредби на европейското право.

Предложението изисква промяна в Закона за професионално образование и обучение, която да отрази новите видове училища, определени с чл. 39.

Вносител: